

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО - ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи та семінарських занять
з дисципліни
«Правознавство та адміністративне право»

Харків
ХНАДУ
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО - ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

До друку в світ дозволяю
проректор з НПП професор

_____ Д.М. Клець

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи та семінарських занять
з дисципліни
«Правознавство та адміністративне право»

Укладач

Л.В. Єрофєєнко

Відповідальний за випуск завідувач кафедри
Обліку, оподаткування та
міжнародних економічних відносин

В.В Маліков

Харків
ХНАДУ
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО - ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи та семінарських занять
з дисципліни
«Правознавство та адміністративне право»

Затверджено
методичною радою університету,
протокол № _____ від _____ р.

Харків
ХНАДУ
2018

Укладач: Л.В. Єрофєєнко

Кафедра обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин

I. ВСТУП

Кожне суспільство потребує впорядкування суспільних відносин, тобто соціального регулювання. Таке регулювання здійснюється за допомогою соціальних норм - правил поведінки загального характеру, що регулюють різноманітні сфери суспільного життя. Право виступає основним способом регулювання суспільних відносин. Наявні норми права в сукупності утворюють єдину систему загальнообов'язкових правил поведінки.

В умовах демократизації українського суспільства особливо важливого значення набувають формування, розвиток і закріплення нового юридичного мислення, виховання загальної і правової культури, високої професійності, вироблення почуття відповідальності, справедливості, поваги до закону. Наявність високої правової культури та правосвідомості громадян – одна з ознак правової держави, досягнення ж такого рівня можливе лише за умови достатньої правової обізнаності населення. Однією з важливих ланок цього процесу є вивчення дисципліни «Правознавство та адміністративне право».

Її вивчення повинно не лише надати студентам основи знань з теорії держави та права, сукупність суспільних відносин, які склалися в сфері державного управління, ознайомити їх з основними категоріями інших галузей права (конституційного, трудового, цивільного, кримінального тощо), але й навчити застосовувати свої знання для аналізу різноманітних, іноді досить складних життєвих ситуацій, допомагати знаходити рішення, що відповідатимуть вимогам чинного законодавства.

Вивчення дисципліни «Правознавство та адміністративне право» передбачає, крім лекцій, проведення семінарських занять, самостійну (індивідуальну) роботу студентів. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

Методичні вказівки до проведення семінарських занять підготовлені з метою надання допомоги студентам, які вивчають «Правознавство та адміністративне право». Автори намагалися розширити зміст методичних вказівок шляхом аналізу актуальних проблем сьогодення у правовому регулюванні суспільних відносин. Окреслено багато дискусійних питань, що потребують вирішення. Список джерел до кожної теми допоможе читачу провести науковий пошук з питань, які його цікавлять.

Методичні вказівки складаються з 8 тем, які містить початкова програма з нормативної дисципліни «Правознавство та адміністративне право», затверджена Міністерством освіти і науки України. До кожної теми подано методичні вказівки, план семінарського заняття, перелік основних нормативно-

правових актів, тести, завдання – модельні ситуації та список літератури. Питання плану семінарських занять є примірними. Залежно від кількості годин, викладач, що веде семінарське заняття, визначає коло основних питань, які студенти мають підготувати.

Готуючись до семінарських занять необхідно:

- уважно ознайомитися з планом заняття і списком нормативно-правових актів, що рекомендуються, та літературних джерел;

- вивчити відповідні питання за конспектом, підручниками і використанням додаткових літературних джерел, а також відповідних нормативно-правових актів;

- опрацювати нормативно-правові акти з цієї теми;

- використовуючи вивчений матеріал, вирішити практичні завдання, вказані викладачем.

Розкриваючи теоретичні питання, студенти повинні прагнути до максимально повного і чіткого викладу всіх проблем, що досліджуються. При цьому важливо показати діалектику їхнього розвитку, розкрити відмінності в трактуванні розглядуваних положень, провести порівняльний аналіз питань, що висвічуються у відповідних розділах різних підручників і в спеціальній літературі. Вирішуючи практичні завдання, потрібно давати відповіді на поставлені питання повні і обґрунтовані як нормативно, так і логічно. Потрібно уважно розібрати всі елементи задачі. Не можна робити висновків, що лише фіксують порушення закону. Треба обов'язково показати наслідки такого порушення і способи відновлення порушених прав.

Рівень знань студенти можуть перевірити за допомогою тестових завдань, що надані у кожній темі.

Методичні вказівки рекомендовані для студентів, які вивчають правознавство, а також викладачів вищих навчальних закладів.

Для формування системи знань та уявлень застосовується цикл лекцій згідно з існуючою тематикою та семінарські (практичні) заняття, а також з проведенням індивідуальних консультацій.

Навчальна лекція - це логічно завершений, науково - обґрунтований і систематизований вигляд певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідністю, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

Семінарське заняття - це організаційна форма навчального заняття, на якому викладач організує обговорення із студентами питань з тем, визначених робочою програмою. Семінарські заняття проводяться у формі вирішення

задач, дискусій, тренінгів, рольових ігор, «мозкових атак», обговорення, кейс-методів (метод аналізу конкретних ситуацій), презентацій та т.і.

Самостійна робота студентів - одна з форм організації навчання, основна форма оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час за розкладом.

Поточний та підсумований контроль знань і вмінь здійснюється у формі:

- оцінювання знань студентів у процесі семінарських занять;
- оцінювання виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання;
- проведення проміжного (поточного) контролю;
- проведення підсумкового контролю у формі іспиту.

II. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

№1. Семінарське заняття та самостійна робота за темами

Тема 1. Основні теорії виникнення держави

Тема 2. Основи теорій права

ПЛАН

1. Поняття та ознаки держави. Теорії виникнення держави
2. Види функцій держави, форми та методи їх здійснення.
3. Поняття форми держави (форма правління, форма державного устрою, форма державно-правового режиму).
4. Механізм держави. Державний апарат та його місце в механізмі держави.
5. Поняття права та його ознаки.
6. Функції і принципи права.
7. Джерела права.
8. Правова норма: поняття, структура, види.
9. Правові відносини: поняття, ознаки, склад. Юридичні факти.
10. Правомірна поведінка, правопорушення, юридична відповідальність.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

У першому питанні, насамперед, потрібно розглянути коли саме виникло таке поняття як “держава” крізь призму теорій виникнення держави; надати поняття держави та окреслити ознаки держави; розкрити такі основні ознаки держави як: суверенітет, територія, апарат управління та примусу; єдина податкова система; населення; здатність видавати загальнообов’язкові правила поведінки.

У другому питанні необхідно визначити поняття функції держави та підстави для класифікації функцій держави на види; охарактеризувати внутрішні і зовнішні функції держави, а також визначити форми здійснення функцій держави.

У третьому питанні потрібно дати поняття форми держави; необхідно розглянути форму правління (монархія та республіка); розглянути та охарактеризувати просту та складну форму державного устрою та розглянути два види державно-правового режиму – демократичний і недемократичний режими.

У четвертому питанні необхідно розглянути механізм держави та розкрити такі поняття як державні підприємства, державні установи, апарат держави і державні організації.

У п'ятому питанні потрібно дати поняття права та розкрити ознаки права в його позитивному (нормативному) розумінні;

В шостому питанні необхідно дати поняття функцій держави та детально розкрити загально соціальні та спеціальні юридичні функції права; визначити що таке принципи права та надати детальну характеристику таким принципам: демократизму, законності, гуманізму, рівності перед законом; взаємної відповідальності держави та особи.

У сьомому питанні потрібно визначити, що таке джерело права і охарактеризувати його види: звичай, судовий чи адміністративний прецедент, нормативний договір, нормативно-правовий акт; надати поняття закону, підзаконного нормативно-правового акту та розглянути останні залежно від суб'єктів, що їх видали.

У восьмому питанні необхідно дати поняття правової норми та розкрити її елементи (гіпотезу, диспозицію та санкцію); навести приклади.

В дев'ятому питанні потрібно визначити поняття та будову правовідносин; надати характеристику суб'єкта об'єкта та змісту правовідносин; надати поняття правоздатність, дієздатність та деліктоздатність; визначити поняття юридична та фізична особа; окреслити які саме життєві обставини є юридичними фактами і навести види юридичних фактів за юридичними наслідками та формами прояву.

У десятому питанні необхідно дати поняття та розкрити ознаки правомірної поведінки; визначити поняття правопорушення та їх види; розглянути склад правопорушення і розкрити його складові (об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт, суб'єктивну сторону); розкрити поняття, принципи, види та мету юридичної відповідальності.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До основних ознак держави відносять:

- а)** суверенітет;
- б)** територіальне розселення населення країни;
- в)** наявність апарату управління та примусу;
- г)** загальнообов'язковість населення сплачувати податки.

2. За формою правління розрізняють наступні держави:

- а)** монархії;

- б) республіки;
- в) конфедерації;
- г) федерації.

3. Монархія буває:

- а) абсолютна;
- б) проста;
- в) обмежена.

4. За формою правління Україна є:

- а) парламентська республіка;
- б) змішана республіка;
- в) президентська республіка;
- г) парламентська монархія.

5. До складної форми державного устрою належать:

- а) федерація;
- б) монархія;
- в) конфедерація;
- г) імперія.

6. Основними принципами діяльності державного апарату України є:

- а) законність і суверенність;
- б) поєднання переконання і примусу;
- в) рівноправність і незалежність;
- г) поділ влади і соціальна справедливість

7. До основних ознак права в його позитивному (нормативному)

розумінні можна віднести такі:

- а) система правових норм;
- б) правило поведінки загального характеру;
- в) установлюються, санкціонуються, гарантуються та забезпечуються державою та її органами;
- г) не завжди мають точно визначені межі дії.

8. До загальносоціальних функцій права належать:

- а) гуманістична і оцінно-орієнтувальна функція;
- б) організаторсько-управлінська і гносеологічна функція;
- в) інформаційна і ідеологічно-виховна функція;
- г) загальнолюдська і типологічна функція.

9. Закон – це:

- а) нормативно-правовий акт, який приймається тільки Президентом України;

б) нормативно-правовий акт, який приймається представницьким органом;
в) нормативно-правовий акт, який приймається Кабінетом Міністрів України;

г) нормативно-правовий акт, який приймається Кабінетом Міністрів України та затверджується Президентом України.

10. Нормативно – правові акти за юридичною силою поділяються на:

- а) закони і цивільно-правові договори;
- б) підзаконні нормативні акти і міжнародні договори;
- в) закони і підзаконні нормативні акти.

11. Правова норма складається з таких структурних елементів:

- а) гіпотеза;
- б) вступ;
- в) диспозиція;
- г) основна частина;
- д) санкція;
- е) висновок.

12. Правовідносини – це:

а) урегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких виступають як носії суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що забезпечуються державою;

б) загальні правила поведінки людей в суспільстві, що зумовлені об'єктивними закономірностями, є результатом свідомо-вольової діяльності певної частини чи всього суспільства і забезпечуються різноманітними засобами соціального виливу;

в) сукупність правових знань, емоцій та настанов конкретного суб'єкта відносно чинного чи бажаного права.

13. Основні ознаки правовідносин:

- а) вони виникають на основі норм права або укладання угод;
- б) характеризуються наявністю сторін, які мають взаємні суб'єктивні права та юридичні обов'язки;
- в) можуть набувати майнових та особистих немайнових прав;
- г) є видом суспільних відносин фізичних чи юридичних осіб, організацій і спільностей.

14. Правопорушення характеризуються ознаками:

- а) суспільна небезпечність діяння;
- б) протиправні і винність діяння;
- в) об'єктивність та суб'єктивність діяння;

- г) покарання і стягнення;
- д) деліктоздатність суб'єкта правопорушення.

15. Ознаками юридичної відповідальності є:

- а) державно-правовий примус;
- б) негативна реакція на держави на правопорушення і суб'єкта, винного в його скоєнні;
- в) негативна реакція суспільства і суб'єкта проти якого скоєно злочин на правопорушення;
- г) обов'язок правопорушника витерпіти несприятливі наслідки за його протиправну поведінку.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Визначте, до якої галузі права належать юридичні норми, що регламентують: а) права та обов'язки студентів; б) відносини між адміністрацією навчального закладу та його викладачами; в) правила прийому на роботу; г) підприємницьку діяльність людини; д) відповідальність за безквитковий проїзд у громадському транспорті; е) створення господарських товариств.

Завдання 2. Визначте структурні елементи наведених правових норм.

А. “Використання посадовою особою в особистих чи інших неслужбових цілях державних коштів, наданих їй у службове користування приміщень, засобів транспорту чи зв'язку, техніки або іншого державного майна, якщо це завдало державі шкоду на суму, що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, – тягне за собою накладення штрафу від двох з половиною до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян” (ст. 184¹ КУпАП).

Б. “Орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, з їхніми правами і обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу” (ст. 29 СК України).

В. “Суд першої інстанції, встановивши, що з адміністративним позовом звернулася не та особа, якій належить право вимоги, або не до тієї особи, яка повинна відповідати за адміністративним позовом, може за заявою позивача допустити заміну первинного позивача або відповідача належним позивачем або відповідачем, якщо це не потягне за собою зміни підсудності адміністративної справи” (ст. 52 КАС України).

Завдання 3. За законодавством Ірану особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності з 6 років, Індії – з 7 років, Англії – з 10 років, деяких штатів США – із 7-12 років, Франції – з 13 років, Німеччини – з 14 років. Обміркуйте ці факти, спираючись на поняття деліктоздатності, а також зважаючи на принципи юридичної відповідальності.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Основні сучасні концепції держави.
2. Державна влада і держава.
3. Поняття та ознаки громадянського суспільства і правової держави.
4. Соціальна держава.
5. Основні напрямки формування громадянського суспільства і правової держави в Україні.
6. Закріплення принципу розподілу влади в Конституції України і проблеми його реалізації.
7. Система соціальних норм та її місце і роль в правовій системі.
8. Теорії походження права.
9. Поняття системи права як внутрішньої його організації.
10. Реалізація норм права: загальна характеристика.
11. Принципи, види, функції та мета юридичної відповідальності.
12. Підстави для притягнення до юридичної відповідальності та звільнення від неї.
13. Правосвідомість і правова культура.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV – К.: Атіка, 2006. – 64с.
2. Правознавство: підручник / А.І. Берлач, С.С. Бичкова, Д.О. Карпенко, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, В.І. Осадчий. – К.: Правова єдність, 2009.
3. Теорія держави і права / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков, В.В. Пастухов, В.О. Сумін, О.Д. Тихомиров. – К.: Юрінформ, 1995.
4. Теорія держави і права: підручник / С.Л. Лисенков, А. М. Колодій, та ін.. – К.: ай упр Інтер, 2005.
5. Хрестоматія з правознавства: навч. посіб. / Укладачі Л.О. Лоха, О.Д. Наровлянський. – К.: ай упр Інтер, 2003.

6. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень: підручник. – К., 2004.

№2. Семінарське заняття та самостійна робота за темою Тема 3. Основи конституційного права

ПЛАН

1. Конституційне право як галузь права.
2. Основи конституційного ладу в Україні.
3. Конституція України – Основний Закон держави.
4. Конституційно-правовий статус людини і громадянина.
5. Правовий статус Верховної Ради України.
6. Правовий статус Президента України.
7. Правовий статус органів виконавчої влади в Україні.
8. Місцеве самоврядування в Україні.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

В **першому питанні** слід визначити сутність конституційного права як галузі права, визначивши його предмет і метод; особливу увагу звернути на поняття та класифікацію конституційних правовідносин.

Друге питання присвячено одному з вагоміших інститутів конституційного права – основам конституційного ладу в Україні, вивчення якого потребує детального ознайомлення із розділом I Конституції України.

При вивченні **третього питання** необхідно встановити сутність конституції як Основного Закону держави, визначити юридичні властивості Конституції України, а також ознайомитись з класифікацією конституцій.

В **четвертому питанні** слід розкрити зміст конституційно-правового статусу людини і громадянина як інституту конституційного права України. Особливої уваги потребує визначення правових засад громадянства: поняття, принципи, підстави набуття та припинення, а також визначення поняття основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина та їх класифікації.

П'яте питання присвячено визначенню правового статусу Верховної Ради України. В цьому питанні необхідно встановити належність Верховної Ради до законодавчої гілки влади, визначити її повноваження, основні форми роботи і стадії законотворчого процесу. Крім того, слід звернути увагу на визначення правового статусу народного депутата України.

Шосте питання передбачає визначення правового статусу Президента України як глави держави, кола його повноважень і звернути особливу увагу на припинення повноважень Президента України в порядку імпичменту.

У **сьомому питанні** необхідно охарактеризувати правовий статус органів виконавчої влади в Україні. Слід визначити статус Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади та його повноваження; визначити статус центральних органів виконавчої влади та їх повноваження, а також статус місцевих державних адміністрацій та їх повноваження.

У **восьмому питанні** необхідно визначити поняття місцевого самоврядування за Конституцією України та Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”, охарактеризувати його систему; особливу увагу звернути на органи місцевого самоврядування в Україні, їх повноваження.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Коли і ким була прийнята Конституція України?

- а) Всеукраїнським референдумом – 1 грудня 1991 року;
- б) Конституційною комісією – 24 серпня 1991 року;
- в) Президентом України – 8 червня 1995 року;
- г) спільним рішенням Верховної Ради і Президента України – 27 червня 1996 року;
- д) Верховною Радою України – 28 червня 1996 року.

2. Конституція України має найвищу юридичну силу. Це означає:

- а) її може бути змінено вищим органом законодавчої влади за погодженням з Президентом України;
- б) її може бути змінено виключно референдумом;
- в) всі нормативні акти держави повинні відповідати Конституції;
- г) порушення Конституції включає підвищену відповідальність;
- д) всі варіанти вірні.

3. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Це означає:

- а) її може бути змінено вищим органом законодавчої влади за погодженням з Президентом України;
- б) її може бути змінено виключно референдумом;
- в) всі нормативні акти держави повинні відповідати Конституції;
- г) застосування норм Конституції не потребує наявності спеціального закону, що деталізує цю норму;
- д) всі варіанти вірні.

4. Політичні права і свободи громадян України:

- а) право на працю;
- б) право підприємницьку діяльність;
- в) право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації;
- г) право брати участь в управлінні державними справами;
- д) право на страйк;
- е) право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації;

є) право на житло.

5. Особисті (громадянські) права, свободи людини і громадянина:

- а) право на вільний розвиток особистості;
- б) право на життя;
- в) право брати участь в управлінні державними справами;
- г) право на повагу людської гідності;
- д) право на свободу та особисту недоторканість;
- е) недоторканість житла;
- є) право на житло;
- ж) таємниця листування, телефонні розмови, телеграфну та іншу кореспонденцію;
- з) право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації;
- і) свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

6. Соціальні права:

- а) право на працю;
- б) право на вільний розвиток особистості;
- в) право на страйк;
- г) право на відпочинок;
- д) право на життя;
- е) право власності;
- є) право на соціальний захист;
- ж) право на житло;
- з) право на достатній життєвий рівень;
- і) право на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування.

7. Культурні права і свободи:

- а) право на освіту;
- б) право на життя;
- в) право на свободу творчості;
- г) право на повагу людської гідності;

- д) право на свободу та особисту недоторканість;
- е) право на результати інтелектуальної і творчої діяльності.

8. Закінчіть фразу: “Єдиним джерелом державної влади в Україні є...”:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Президент України;
- г) Народ України.

9. Вкажіть вік отримання “права голосу” (право обрати представників у представницькі органи влади та місцевого самоврядування):

- а) 21 рік;
- б) 16 років;
- в) 18 років;
- г) 14 років.

10. Визначте умови, які відповідають Закону України “Про громадянство”, необхідні для отримання громадянства України іноземцями:

- а) відмова від іноземного громадянства;
- б) знання і володіння українською мовою, для вільного спілкування;
- в) наявність законних джерел існування;
- г) знання і виконання Конституції України;
- д) всі вище перелічені умови.

11. Оберіть поняття, що визначає належність до певної держави:

- а) людина;
- б) громадянин;
- в) особистість;
- г) державний службовець;
- д) підданий.

12. Оберіть правильний варіант відповіді:

- а) в Україні існує єдине громадянство;
- б) Україна не визнає подвійного громадянства у будь-якому випадку;
- в) Україна визнає подвійне громадянство, якщо його визнає країна другого громадянства;
- г) Україна визнає подвійне громадянство лише на підставі двосторонніх міждержавних договорів.

13. Права і свободи людини громадянина, закріплені Конституцією України:

- а) є вичерпними;
- б) можуть бути відчужені особою за її бажанням;
- в) належать кожній особі;
- г) можуть бути звужені за змістом і обсягом.

14. Основними організаційними формами роботи Верховної Ради України є:

- а) сесії та засідання;
- б) семестри та канікули;
- в) сесії та практика;
- г) засідання і канікули

15. Парламентський контроль за додержанням конституційних прав та свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України здійснює:

- а) Президент України;
- б) Прем'єр-Міністр України;
- в) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- г) Народний депутат України.

16. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України мають:

- а) народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України;
- б) народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховний Суд України;
- в) народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України;
- г) народні депутати України, Президент України.

17. Хто вирішує питання про усунення Президента України з посади в порядку імпичменту:

- а) Верховна Рада України;
- б) народ;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) спеціальна слідча комісія.

18. На який строк обирається Президент України:

- а) 5 років;
- б) 4 роки;
- в) 3 роки;

г) 6 років.

19. На який строк обирається Верховна Рада України:

а) 5 років;

б) 4 роки;

в) 3 роки;

г) 6 років.

20. Який статус відповідно до Конституції України має Президент України:

а) найвища посадова особа в державі;

б) глава держави і виконавчої влади;

в) глава держави;

г) глава виконавчої влади.

21. Рішення про ініціювання усунення Президента в порядку імпічменту приймається Верховною Радою України не менш як:

а) $\frac{2}{3}$ від її конституційного складу;

б) $\frac{3}{4}$ від її конституційного складу;

в) 50%+1 від її конституційного складу;

г) $\frac{1}{2}$ від конституційного складу.

22. Які акти приймає Кабінет Міністрів України:

а) укази і розпорядження;

б) постанови і розпорядження;

в) інструкції та укази;

г) постанови та інструкції.

23. Вищим органом в системі виконавчої влади є:

а) Президент України;

б) Прем'єр-Міністр України;

в) Кабінет Міністрів України;

г) Верховна Рада України.

24. Які акти приймає Президент України:

а) укази і розпорядження;

б) постанови і розпорядження;

в) інструкції та укази;

г) постанови та інструкції.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. До паспортного столу Жовтневого райуправління внутрішніх справ звернулася громадянка України П. із заявою про зміну громадянства її

дитини. У заяві зазначалося, що 04.12.1989 р. П. одружилася з громадянином Швеції К. і в шлюбі у 1991 р. народила дитину В. Дитині було надане громадянство Швеції (за згодою матері). У серпні 1998 р. шлюб був розірваний, і П. разом з дитиною повернулася в Україну. На підставі зазначеного громадянка П. просить змінити громадянство дитини, надавши їй громадянство України.

Чи має право дитина обирати громадянство? Дайте обґрунтовану відповідь на заяву громадянки.

Завдання 2. Верховна Рада України прийняла у третьому читанні Закон України “Про внесення змін до Конституції України”, яким передбачається ліквідація Конституційного Суду України і передача його повноважень Верховному Суду України. Висновки щодо відповідності цього законопроекту статей 157, 158 Конституції України від Конституційного Суду отримані не були. Названий Закон направлено на підпис Президенту України, який застосував право вето щодо нього. Народні депутати України звернулися до адміністративного суду зі скаргою на дії Президента України, в якій просять визнати їх неконституційними та зобов’язати главу держави підписати Закон й оприлюднити його.

Яким чином має бути вирішений цей спір?

Які засоби охорони Конституції України можуть бути застосовані в цьому випадку?

Завдання 3. У договорі найму житла між комунальним підприємством ЖЕК-1 і власником квартири є такі пункти:

“п. 1.3.1. ЖЕК-1 має право на вхід до займаного житла для огляду житлових та нежитлових приміщень.

п. 1.4.2. ЖЕК-1 має право під час аварійних ситуацій проникати у житлові приміщення (квартири) у разі відсутності господаря або членів його сім’ї”.

Дайте правовий коментар вказаним пунктам договору.

Чи відповідають зазначені пункти договору Конституції?

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Основи конституційного ладу як інститут конституційного права України.

2. Конституція України як Основний Закон держави.

3. Поняття та зміст конституційно-правового статусу людини і громадянина як інституту конституційного права України.

4. Підстави набуття та припинення громадянства України.
5. Організація роботи Верховної Ради України.
6. Законотворчий процес та його стадії.
7. Правовий статус народного депутата України. Депутатська недоторканість.
8. Організація роботи Президента України.
9. Правовий статус Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади.
10. Правовий статус міністерств, державних комітетів та центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом.
11. Організація роботи місцевих державних адміністрацій.
12. Система місцевого самоврядування в Україні.
13. Правовий статус органів самоорганізації населення в Україні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коментар до Конституції України. Друге видання. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998. – 412 с.
2. Конституційне законодавство України (законодавчі акти, коментар, офіційне тлумачення): Збірник нормативних актів / Автори-упорядники: Лінецький С.В., Мельник М.І., Ришелюк А.М. – К.: Атіка, 2000. – 896 с.
3. Конституційне право України: підручник / За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право. – 416 с.
4. Конституційне право України: підручник / За ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Наукова думка, 2002. – 734 с.
5. Конституційні акти України. 1917-1920. – К.: Ін Юре, 1992. – 456 с.
6. Кравченко В.В. Конституційне право України: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002. – 480 с.
7. Кравченко В.В. Конституційне право України у визначеннях та схемах: навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002. – 192 с.
8. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
9. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
10. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 38. – Ст. 502.
11. Декларація прав національностей України, прийнята 1 листопада 1991

р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 798.

12. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята 16 липня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.

13. Європейська Конвенція про громадянство, прийнята 7 листопада 1997 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

14. Європейська Хартія Місцевого Самоврядування, прийнята 15 жовтня 1985 р. // Віче. – 1993 – № 6. – С. 33-39.

15. Загальна декларація прав людини, прийнята 10 грудня 1948 р. / М.Дженіс, Р.Кей, Е.Бредлі. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування. Пер. з англ. К.: “АртЕк”, 1997. – 624 с.

16. Загальна декларація прав народів, прийнята 4 липня 1976 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

17. Конвенція про права дитини, прийнята 20 листопада 1989 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

18. Конвенція про рівноправність громадян держави та іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення, прийнята 28 червня 1962 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

19. Конвенція про скорочення випадків багатогромадянства та про військову повинність у випадку багатогромадянства, прийнята 6 травня 1963 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

20. Конвенція про статус апатридів, прийнята 28 вересня 1954 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

21. Конвенція про статус біженців, прийнята 28 липня 1951 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

22. Конвенція щодо спрощеного порядку набуття громадянства громадянами держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, прийнята 19 січня 1996 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

23. Про Автономну Республіку Крим: Закон України від 17 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 11. – Ст. 69.

24. Про Адміністрацію Президента України: Указ Президента України від 14 грудня 1996 р. // Комп'ютерна БД “Право”.

25. Про біженців: Закон України від 21 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – Ст. 250.

26. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 29. – Ст. 191.

19. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим,

місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 6 квітня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2204. – № 30-31– Ст. 382.

20. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 25 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 27-28. – Ст. 336.

21. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. (в ред. від 18 березня 2004 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.

22. Про всеукраїнський та місцеві референдуми. Закон України від 3 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 33. – Ст. 445.

23. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

24. Про загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади: Указ Президента України від 12 березня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 28 березня. – № 58-59.

25. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим: Закон України від 23 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5-6. – Ст. 43.

26. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. // Урядовий кур'єр. – 1999. – 17 грудня. – № 237.

27. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 16 травня 2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 25. – Ст. 241.

28. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

29. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190.

30. Про мови в Українській РСР: Закон Української РСР від 28 жовтня 1989 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. – № 45. – Ст. 631.

31. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.

32. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України 1992. – № 34. – Ст. 504.

33. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – Ст. 1449.

34. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 23. – Ст. 118.

35. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 161.
36. Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 617.
37. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради УРСР від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 38. – Ст. 502.
38. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 237.
39. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – Ст. 249.
40. Про Рахункову палату: Закон України від 11 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 24. – Ст. 137.
41. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
42. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. // Урядовий кур'єр. – 1999. – 17 грудня. – № 237.
43. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.
44. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.
45. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. у редакції Закону від 22 березня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 212.
46. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.
47. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 17 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 5. – Ст. 17.
48. Регламент Верховної Ради України: Постанова Верховної Ради України від 27 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 35. – Ст. 339.

№3-4 Семінарські заняття та самостійна робота за темами

Тема 4. Основи цивільного права

Тема 5. Основи сімейного права

ПЛАН

1. Поняття, зміст і види цивільних правовідносин.
2. Суб'єкти цивільних правовідносин.
3. Право власності, його конституційний захист.
4. Поняття, форма та види цивільно – правових договорів.
5. Спадкування за законом та заповітом.
6. Поняття та зміст шлюбу.
7. Особисті та майнові права та обов'язки подружжя.
8. Умови визнання шлюбу недійсним.
9. Поняття та порядок припинення шлюбу.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

При вивченні теми з основ цивільного та сімейного права України студенти повинні **в першому питанні** вміти характеризувати поняття галузі права, правильно тлумачити положення норм Конституції України, Цивільного та Сімейного кодексу України; застосовувати норми діючого законодавства під час вирішення конкретних питань, вміти його використовувати на практиці, знати принципи цивільного права України, джерела цивільного права України, поняття та структуру правовідносин.

У другому питанні вміти розрізняти цивільну правоздатність та дієздатність, характеризувати поняття юридичної особи як суб'єкта цивільного права; давати характеристику об'єктам цивільних правовідносин.

При вивченні **третього питання** особливу увагу слід приділяти праву власності: поняттю та змісту, знати форми власності, у який спосіб здійснюється захист права власності.

Вивчаючи **четверте питання** теми, студенти повинні вміти характеризувати та розрізняти цивільно-правові договори, знати їх види та цивільно-правове значення.

Розглядаючи **п'яте питання**, необхідно звернути увагу на вивчення спадкового права, розглянути спадкування за заповітом та за законом.

Вивчаючи **шосте питання**, студенти повинні знати загальну характеристику сімейного права як галузі, характеризувати поняття шлюбу, знати зміст, порядок, умови та місце його реєстрації, вміти скласти шлюбний договір, знати, які умови він включає.

При вивченні **сьомого питання** необхідно знати й розрізняти особисті та майнові права та обов'язки подружжя, а також визначати, які виникають

правовідносини між батьками та дітьми, за яких умов здійснюється опіка та піклування над дітьми.

Розглядаючи **восьме та дев'яте питання** теми, студенти повинні знати умови, за яких шлюб визнається недійсним, та який порядок розірвання шлюбу.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Назвіть відносини, які регулює Цивільний кодекс України:

- а) особисті немайнові;
- б) соціально-економічні;
- в) майнові;
- г) господарські.

2. Правосуб'єктність складається з:

- а) правоздатності і дієздатності;
- б) дієздатності і угодоздатності;
- в) деліктоздатності і правоздатності;
- г) дієздатності і деліктоздатності.

3. Назвіть суб'єкти цивільно-правових відносин:

- а) фізична особа;
- б) юридична особа;
- в) держава;
- г) правильні всі відповіді.

4. Цивільна правоздатність - це...

а) здатність мати цивільні права та обов'язки;
б) здатність володіти, користуватися, розпоряджатися майном;
в) здатність своїми діями набувати для себе цивільні права і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки;

г) здатність самостійно відповідати за свої вчинки.

5. Категорією юридична особа охоплюються:

- а) підприємство;
- б) адвокат;
- в) організація;
- г) підприємець;
- д) установа;
- є) особа, що має юридичну освіту.

6. Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи в наступних випадках:

- а) якщо вона страждає на психічний розлад;
- б) якщо вона досягла дев'яносторічного віку;
- в) якщо вона зловживає спиртними напоями, чим ставить себе, свою сім'ю, осіб, що знаходяться на її утриманні, у важке матеріальне становище;
- г) якщо вона позбавлена волі за вчинення злочину.

7. Визначте об'єкти цивільно-правових відносин:

- а) результати інтелектуальної творчості;
- б) дії;
- в) події;
- г) особисті немайнові блага.

8. Вкажіть, які з названих правочинів є односторонніми:

- а) міна;
- б) заповіт;
- в) позика;
- г) дарування.

9. Назвіть юридичні події:

- а) укладення договору;
- б) землетрус;
- в) рятування особою державного майна;
- г) повінь.

10. В Україні існують наступні форми власності:

- а) приватна;
- б) особиста;
- в) державна;
- г) регіональна;
- д) комунальна;
- е) колективна;
- є) місцева.

11. Основним джерелом сімейного права України є:

- а) Сімейний Кодекс України;
- б) Конституція України;
- в) Закон України «Про власність»;
- г) Постанова Кабінету міністрів;
- д) Цивільний Кодекс України.

12. Вкажіть зайве в переліку умов укладення шлюбу згідно з чинним законодавством України:

- а) досягнення особою шлюбного віку;

- б) наявність повної середньої освіти;
- в) не перебування особи в шлюбі;
- г) вільна згода особи.

13. Об'єктами права спільної сумісної власності подружжя можуть бути:

а) предмети побуту; доходи внесені одним із подружжя до сімейного бюджету;

б) подарунки, отримані від батьків або друзів; майно, що перебуває у користуванні подружжя, але власник якого ще остаточно не визначений;

в) заробітна плата, пенсії, стипендії; майно, що набуто за час сумісного проживання без реєстрації шлюбних відносин; майно, отримане у спадщину одним із подружжя до реєстрації шлюбу; речі, знайдені під час археологічних розкопок;

г) майно, що було отримане у спадщину одним із подружжя після реєстрації шлюбу; речі для професійних занять, придбані за час шлюбу.

14. Підставами припинення шлюбу слід вважати:

а) смерть одного із подружжя;

б) розірвання шлюбу або у разі смерті одного з подружжя;

в) смерть одного із подружжя, внаслідок розірвання шлюбу або у разі оголошення одного із подружжя померлим;

г) всі вищезазначені варіанти.

15. Особі, яка досягла віку чотирнадцяти років може бути надане право на шлюб:

а) за рішенням суду у випадку, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам;

б) тільки за згодою батьків;

в) після написання нею відповідної заяви до РАЦСу;

г) не може бути надане взагалі.

16. Вкажіть шлюбний вік для чоловіків згідно сімейного законодавства:

а) 17 років;

б) 18 років;

в) 20 років;

г) 22 роки.

17. Хто уповноважений реєструвати укладення шлюбу?

а) нотаріус;

б) орган реєстрації актів цивільного стану;

- в) суд;
- г) церква.

18. Визначте строк, після закінчення якого за загальним правилом реєструється шлюб осіб, які подали заяву:

- а) 15 днів;
- б) 1 місяць;
- в) 2 місяці;
- г) 3 місяці.

19. Батьки (за загальним правилом) зобов'язані утримувати дітей до досягнення ними:

- а) 15 років;
- б) 14 років;
- в) 18 років.

20. Види спадкування:

- а) за договором дарування;
- б) за заповітом;
- в) за рішенням суду;
- г) за законом.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. 15 травня 1995 року помер Овчаренко В.С. Після його смерті відкрилася спадщина, яка складалась з жилого будинку та допоміжної господарської будівлі. Дане майно перейшло у володіння сина Овчаренка В.В., який фактично прийняв спадщину. Після смерті спадкодавця син провів ремонтні роботи, в т.ч. збудував новий дах будинку, сплачував комунальні послуги. Проте Овчаренко В.В. у встановлений строк не звернувся до нотаріальних органів за одержанням свідоцтва про право на спадщину. Нотаріальна контора відмовила йому у видачі свідоцтва про право на спадщину.

1. Чому нотаріальна контора відмовила Овчаренку В.В. у видачі свідоцтва про право на спадщину?

2. Які юридичні дії слід зробити Овчаренку В.В., щоб отримати свідоцтво про право на спадщину?

Завдання 2. Подружжя Артемонович подало до органу РАЦСу спільну заяву про розірвання шлюбу за взаємною згодою. Орган РАЦСу прийняв заяву і зареєстрував у журналі.

1. Чому орган РАЦСу прийняв від подружжя заяву про розірвання шлюбу?

2. У яких випадках орган РАЦСу може розірвати шлюб?

3. Протягом якого терміну орган РАЦСу здійснить оформлення розлучення і видасть подружжю Артемонових свідоцтво про розірвання шлюбу?

Завдання 3. Громадянин Н. після авіакатастрофи, в яку він потрапив, частково втратив розум і за рішенням суду був визнаний недієздатним. Але через 5 років він вийшов з лікарні, почав працювати, ще через рік одружився. Дружину він повідомив про рішення суду, але в РАЦСі про це нічого не сказав. Два роки по тому суд повернув дієздатність Н. Але ще через три роки дружина звернулася з позовом до суду про визнання шлюбу недійсним, мотивуючи це недієздатністю Н. при його укладенні.

1. Яке рішення має прийняти суд?

2. До якої галузі права відносяться дані правовідношення?

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Загальна характеристика цивільного законодавства України.

2. Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків, меж їх здійснення.

3. Зміст і співвідношення цивільної правоздатності та дієздатності.

4. Порядок створення юридичних осіб та їх реєстрація.

5. Правоздатність та дієздатність юридичних осіб.

6. Зобов'язальне право.

7. Відповідальність за порушення зобов'язань та порядок їх припинення.

8. Спадкування за заповітом і виконання заповіту.

9. Спадкоємний договір, його зміст і значення.

10. Загальні принципи правового регулювання сімейних відносин.

11. Немайнові та майнові права й обов'язки чоловіків, батьків та дітей.

12. Правові основи попередження насильства в родині.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. – Харків: Одисей, 2003. – 56 с.

2. Цивільний кодекс України. – Харків: Одисей, 2006. – 224 с.

3. Сімейний кодекс України. – Харків: Одисей, 2006. – 110с.

4. Правознавство: підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін.; За заг.ред. В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко. – К.: КНЕУ, 2003.

5. Правознавство: навчальний посібник / За ред. проф. П.Ф. Пилипенка // Львів “Новий Світ – 2000”, 2003 р.

6. В.В. Андрійчук, Б.А. Басе, О.О. Михайлов, Ж.Ю. Половникова Правознавство навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2003 р.

7. В. В. Копейчиков Правознавство: навч. посібник / За ред. В. В. Копейчикова. – К.: Хрінком-Інтер, 2000. – 860 с.

№ 5 Семінарське заняття та самостійна робота за темою Тема 6: Основи трудового права України

ПЛАН

1. Предмет, метод, принципи, функції, система, джерела трудового права. Суб'єкти трудового права.
2. Трудовий договір: поняття, зміст, форма, підстави припинення.
3. Робочий час та час відпочинку.
4. Правове регулювання дисципліни праці на підприємствах, установах, організаціях.
5. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.
6. Індивідуальні трудові спори: поняття, види та порядок вирішення.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

В **першому питанні** слід визначити сутність трудового права як галузі права, визначивши його предмет і метод; особливу увагу звернути на поняття та правовий статус суб'єктів трудового права.

Друге питання присвячено одному з вагоміших інститутів трудового права – трудовому договору, вивчення якого потребує детального ознайомлення із розділом 3 Кодексу законів про працю України. Слід звернути увагу на порядок укладання та зміст трудового договору, а також окреслити підстави припинення трудового договору; з'ясувати порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку, виплати вихідної допомоги.

При вивченні **третього питання** передусім потрібно звернути увагу на чітке і правильне визначення правових понять робочого часу та часу відпочинку; детально зупинитися на нормах і видах робочого часу; схарактеризувати види часу відпочинку, а також ознайомитись з порядком надання відпусток в Україні.

В **четвертому питанні** слід надати поняття трудової дисципліни за трудовим правом, розкрити її зміст та значення в сучасних умовах; необхідно

добре засвоїти порядок застосування, оскарження і зняття дисциплінарних стягнень, передбачених ст.ст. 147-151 КЗпП.

У п'ятому питанні слід з'ясувати поняття матеріальної відповідальності, її відмінності від цивільно-правової майнової відповідальності; окреслити підстави та порядок притягнення працівників до матеріальної відповідальності; проаналізувати чинний порядок покриття шкоди, заподіяної працівником.

У шостому питанні необхідно визначити поняття трудових спорів, причини їх виникнення; надати класифікацію трудових спорів за різними критеріями; проаналізувати поняття підвідомчості трудових спорів; з'ясувати порядок їх розгляду.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Які відносини є предметом трудового права?

- а) будь-які відносини, пов'язані з працею;
- б) тільки індивідуальні трудові відносини;
- в) індивідуальні й колективні трудові відносини.

2. Законодавство про працю регулює трудові відносини:

- а) тільки на державних підприємствах;
- б) між фізичною особою (роботодавцем) і працівником;
- в) усіх підприємств незалежно від форм власності, а також між фізичними особами – підприємцями та найманими працівниками.

3. Трудова правосуб'єктність настає по досягненню працівником:

- а) 16 віку;
- б) 18 віку;
- в) 21 віку.

4. Трудовий договір – це:

- а) угода між працівником і роботодавцем;
- б) домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;
- в) нормативно-правовий акт який приймається Кабінетом Міністрів та затверджується Президентом.

5. В якій формі укладається трудовий договір з роботодавцем – фізичною особою?

- а) в усній формі;
- б) в письмовій формі;
- в) в будь-якій формі за угодою сторін.

6. Загальний строк випробування становить:

- а) не більше одного місяця;
- б) не більше трьох місяців;
- в) не більше шести місяців.

7. Суб'єктами трудових правовідносин є:

- а) трудовий колектив;
- б) працівник;
- в) профспілка;
- г) власник підприємства, установи, організації;
- д) інспектор ДАІ;
- е) податкова служба;
- є) прокуратура.

8. В який строк працівники мають бути попередженими про наступне вивільнення?

- а) не пізніше ніж за місяць;
- б) не пізніше ніж за тиждень;
- в) не пізніше ніж за два місяці.

9. Чи допускається звільнення працівника з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в період перебування працівника у відпустці?

- а) не допускається взагалі;
- б) допускається;
- в) допускається у випадку повної ліквідації підприємства.

10. В який строк працівник повинен повідомити про розірвання трудового договору за власним бажанням?

- а) за два тижні;
- б) за один місяць;
- в) за два місяці.

11. До часу відпочинку належать:

- а) прогул;
- б) вихідні дні;
- в) святкові і неробочі дні;
- г) невихід на роботу через хворобу.

12. Назвіть види загальних дисциплінарних стягнень:

- а) ув'язнення;
- б) штраф;
- в) догана;
- г) попередження;
- д) конфіскація майна;

є) звільнення.

13. Індивідуальні трудові спори розглядаються:

- а) комісіями по трудових спорах;
- б) господарськими судами;
- в) місцевими судами;
- г) апеляційними судами.

14. Які із зазначених випадків не є підставами притягнення до повної матеріальної відповідальності:

- а) шкоди завдано працівником, який перебував у нетверезому стані;
- б) шкоди завдано не при виконанні трудових обов'язків;
- в) керівники підприємств та їх заступники, керівники структурних підрозділів та їх заступники не притягаються до відповідальності при заподіянні шкоди підприємству зайвими грошовими виплатами, неправильною постановкою обліку та зберігання матеріальних чи грошових цінностей, невжиттям необхідних заходів щодо запобігання простоям тощо;

г) шкоди завдано нестачею, умисним знищенням або умисним зіпсуттям матеріалів, напівфабрикатів, виробів (продукції), у тому числі й при їх виготовленні, інструментів, вимірювальних приладів, спецодягу та інших предметів, виданих підприємством працівнику в користування?

15. В який термін працівник має право звернутись до суду у справі про звільнення?

- а) в тримісячний строк з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатися про своє звільнення;
- б) в місячний строк з дня вручення йому копії наказу або з дня видачі трудової книжки.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Петров уклав трудову угоду з адміністрацією стадіону "Спартак", за якою його бригада зобов'язалася привести до належного порядку футбольне поле. Робота тривала 10 днів. Після закінчення роботи під час розрахунку Петров зажадав виплатити всім членам бригади винагороду за надурочні роботи. Адміністрація відмовилася, посилаючись на те, що хоч Петров і зазначався в договорі бригадиром, однак склад і навіть прізвища членів бригади в договорі не були вказані.

Як вирішити спір між Петровим і адміністрацією стадіону? Яка природа відносин, що виникли?

Завдання 2. При розгляді трудового спору в суді про стягнення заробітної плати за 4-місячний період роботи зварника Давидова з ПП «Вест», було встановлено, що його прийняття на роботу не було належним чином оформлено, зокрема не було наказу. Заробітна плата документально не нараховувалася. Необхідно встановити, коли саме Давидова вступив у трудові відносини з МП «Вест».

Вирішить спір. Які правові наслідки неправильного оформлення прийняття на роботу?

Завдання 3. Слюсар Кисельов був переміщений з ремонтного цеху судноремонтного заводу в механічний цех. Кисельов відмовився приступити до роботи, оскільки на новому робочому місці у нього зменшився розмір заробітної плати. Директор заводу в обґрунтування правомірності такого переміщення послався на ч. 2 ст. 32 КЗпП України, яка передбачає можливість переміщення працівника без його згоди на тому ж підприємстві на інше робоче місце у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором.

Дайте правову оцінку ситуації.

Завдання 4. Сорокін був звільнений з роботи за п. 3 ст. 40 КЗпП України за систематичне порушення трудової дисципліни, оскільки протягом року на нього було накладено два дисциплінарних стягнення.

У суді, куди він звернувся з позовом про поновлення на роботі, було встановлено, що ніяких письмових пояснень до накладення стягнень адміністрація від нього не зажадала. Крім того, профспілковий орган не давав згоди на звільнення.

Що розуміється під систематичним невиконанням трудових обов'язків? Чи підлягає Сорокін поновленню на роботі? Вирішить справу.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Колективні договори і угоди
2. Основи правового регулювання зайнятості населення
3. Право громадян на працевлаштування.
4. Поняття форми і організація працевлаштування.
5. Організація охорони праці на підприємстві.
6. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю і правил з охорони праці
7. Індивідуальні трудові спори і порядок їх вирішення.

8. Колективні трудові спори: поняття та порядок вирішення.
9. Міжнародно-правове регулювання праці
10. Державна служба зайнятості, її права і обов'язки.
11. Правове регулювання оплати праці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – с. 380-418.
2. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 1040 с.
3. Закон України “Про зайнятість населення” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14. – Ст. 170.
4. Закон України “Про охорону праці” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 46. – Ст. 668.
5. Закон України “Про колективні договори і угоди” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – ст. 362.
6. Закон України “Про державну службу” // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 57. – Ст. 49.
7. Закон України “Про оплату праці” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
8. Закон України “Про відпустки” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
9. Карпенко Д.О. Трудове право України: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 246 с.
10. Короткін В.Г. Трудове право: прийняття на роботу і звільнення. – К.: МАУП, 1999. – 88 с.
11. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Харків: Консум, 1998. – 360 с.
12. Трудове право України. Курс лекцій / За ред. П.Д. Пилипенка. – Львів: Вільна Україна, 1996. – 286 с.
13. Трудове право України. Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К.: Т-во “Знання”, 2001. – 564 с.
14. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право: підручник. – Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2008. – 664 с.

№ 6 Семінарське заняття та самостійна робота за темою Тема 7. Основи кримінального права

ПЛАН

1. Поняття, предмет і метод кримінального права України.
2. Кримінальний закон, його дія у просторі й часі.
3. Кримінальна відповідальність, її підстави.
4. Поняття, ознаки та класифікація злочинів.
5. Склад злочину та його елементи.
6. Обставини, що виключають злочинність діяння.
7. Співучасть у злочині.
8. Стадії злочину.
9. Покарання: поняття, цілі, види. Загальні засади призначення покарання.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

У **першому питанні** необхідно визначити кримінальне право як галузь права, його місце в системі права, охарактеризувати завдання, функції, предмет і метод правого регулювання, зазначивши специфіку кримінальних відносин.

Друге питання потребує висвітлення поняття кримінального закону, встановлення співвідношення між поняттями “кримінальний закон” та “кримінальний кодекс”. Особливу увагу слід звернути на аналіз дій кримінального закону у просторі й часі, розкрити зміст зворотної сили кримінального закону.

У **третьому питанні** слід визначити зміст кримінальної відповідальності, охарактеризувати моменти її виникнення та припинення, розкрити співвідношення між поняттями “кримінальна відповідальність” і “покарання”.

Четверте питання присвячене аналізу категорії “злочин”, у зв’язку з чим необхідно надати поняття злочину, встановити його ознаки, співвідношення з адміністративним правопорушенням, а також охарактеризувати види злочинів за ступенем їх тяжкості.

У **п’ятому питанні** розкривається поняття складу злочину та його елементи: об’єкт (основний, родовий, безпосередній), об’єктивна сторона (обов’язкові та факультативні ознаки), суб’єкт (загальний, спеціальний, суб’єктивна сторона (обов’язкові та факультативні ознаки)). Особливу увагу необхідно звернути на співвідношення між об’єктом і предметом злочину, а також ролі факультативних ознак об’єктивної і суб’єктивної сторін злочину для кваліфікації. Крім того, слід зупинитися на змісті формального і матеріально складах злочину (звернути увагу на кількість обов’язкових ознак об’єктивної сторони злочину), а також на поняттях осудності, неосудності та обмеженої осудності і видах злочинів, за які знижений вік кримінальної відповідальності.

У шостому питанні необхідно визначити поняття обставин, що виключають злочинність діяння, та розкрити їх види. Особливу увагу слід звернути на характеристику необхідної оборони, затриманні злочинця і крайній необхідності, а також на питанні перевищення їх меж.

У сьомому питанні слід визначити поняття співучасті у злочині, охарактеризувати об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті, а також висвітлити форми співучасті (проста, складна) та класифікацію співучасників за розподілом ролей.

Восьме питання потребує розкриття стадій умисного злочину та визначення кримінальної відповідальності особи в залежності від стадії його вчинення. Особливу увагу слід звернути на поняття добровільної відмови від доведення злочину до кінця та дієвого каяття.

У дев'ятому питанні необхідно дати визначення покарання, зазначити його цілі та охарактеризувати види покарань (основні, додаткові, змішані) та розкрити їх сутність. Необхідно також звернути увагу на загальні засади призначення покарання, передбачені ст. 65 КК України.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Кримінальне право є галуззю:

- а) публічного права;
- б) приватного права;
- в) без ознак публічного чи приватного;
- г) комплексною галуззю права.

2. Назвіть ознаки злочину:

- а) караність;
- б) суспільна небезпечність;
- в) бездіяльність;
- г) винність.

3. Які юрисдикції передбачає Кримінальний кодекс України:

- а) часову та міжгалузеву;
- б) часову та просторову;
- в) просторову та міжгалузеву;
- г) міжгалузеву та галузеву?

4. Підставою кримінальної відповідальності є:

- а) учинення особою суспільно небезпечного діяння;
- б) учинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України;

в) учинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, що містить склад злочину;

г) виявлення наміру вчинити злочин?

5. За яким принципом поділено злочини на розділи в Особливій частині Кримінального кодексу України:

а) за безпосереднім об'єктом посягання;

б) за родовим об'єктом посягання;

в) за загальним об'єктом посягання;

г) за ступенем тяжкості злочинів?

6. Кримінальна відповідальність настає з:

а) 18 років;

б) 14 років;

в) 16 років;

г) 15 років.

7. Назвіть стадії вчинення умисного злочину:

а) закінчений злочин;

б) необхідна оборона;

в) намір вчинити злочин;

г) замах на злочин.

8. Назвіть співучасників злочину:

а) організатор;

б) пособник;

в) особи, що потурали вчиненню злочину;

г) свідки.

9. Покарання застосовується від імені:

а) суду;

б) держави;

в) народу України;

г) народу України та держави.

10. Які покарання є основними:

а) виправні роботи;

б) конфіскація майна;

в) арешт;

г) довічне позбавлення волі.

11. Назвіть обставини, що пом'якшують відповідальність:

а) щире каяття;

б) добровільне відшкодування винним завданих збитків;

- в) скоєння злочину у нетверезому стані;
- г) скоєння злочину проти особи, яка займає відповідальну посаду.

12. Склад злочину – це:

- а) сукупність ознак, за допомогою яких злочин відрізняється від незлочину;
- б) суспільно небезпечне діяння, яке передбачене кримінальним законом;
- в) сукупність визначених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин;
- г) наявність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин, що передбачається Кримінальним кодексом України.

13. Що є об'єктом злочину:

- а) предмети;
- б) речі матеріального світу;
- в) речі нематеріального світу;
- г) суспільні відносини?

14. Загальною засадою призначення покарання за Кримінальним кодексом України:

- а) суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини та Особливої частини Кримінального кодексу України;
- б) суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини Кримінального кодексу України;
- в) суд призначає покарання, керуючись міжнародно-правовими нормами;
- г) суд призначає покарання, керуючись своєю правосвідомістю.

15. За ступенем суспільної небезпечності злочини поділяються на:

- а) нетяжкі, тяжкі, особливо тяжкі;
- б) малозначні, нетяжкі, тяжкі, особливо тяжкі;
- в) невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі;
- г) безпечні, небезпечні, особливо небезпечні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. П'ятнадцятирічний М. вскочив до ліфта, двері якого вже закривалися, та, погрожуючи ножем, вимагав у жінки серги. Жінка закричала, її крик почув чоловік. Коли двері ліфта відчинилися на восьмому поверсі, де живе жінка, нападник одразу отримав удар молотком по лобі від чоловіка постраждалої жінки і втратив свідомість. Міліція, яку було викликано, затримала порушника, що прийшов до тями.

Чи вчинено злочин, який?

Чи є обтяжуючі або пом'якшуючі обставини?

Завдання 2. Касир будівельного тресту Р. зустріла на вулиці циганку, яка пообіцяла за кілька хвилин зробити її щасливою. Але для цього ворожка попросила “позолотити ручку”. Її слова подіяли подібно до гіпнозу. Касир кинулася на роботу і взяла із службового сейфа усю готівку – понад 10 000 грн. Почаклувавши над рукою, ворожка раптом зникла разом з грошима.

Чи вчинено злочин, який?

Чи є обтяжуючі або пом'якшуючі обставини?

Завдання 3. Пасажир М., зайшовши до вагону, поставив у купе дорожню сумку та вийшов покурити на перон. Skorиставшись цим, Р. узяв сумку та непомічений вийшов з вагона. У сумці виявилось близько 3000 грн., кілька тисяч російських карбованців та деякі речі.

Чи вчинено злочин, який?

Чи є обтяжуючі або пом'якшуючі обставини?

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Система кримінального права. Правові норми і правові інститути.
2. Джерела кримінального права України.
3. Кримінальний Кодекс України: його загальна характеристика.
4. Поняття та форми вини.
5. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.
6. Поняття і види покарання.
7. Перспективи розвитку кримінального права: загальні напрями і тенденції.
8. Обставини, що виключають злочинність діяння.
9. Кримінальна відповідальність за окремі види злочинів.
10. Судимість: строки погашення та умови її зняття.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. – Харків: Одисей, 2003. – 56 с.
2. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53 – Ст. 793.
3. Кримінальний кодекс України: коментар. – Харків: Одисей, 2002. – 960 с.

4. Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Украины. – Харьков: Арсис, 2000. – 576 с.
5. Правознавство: підручник / Під редакцією академіка АПрН України д.ю.н., професора В.В. Копейчикова. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Фоліо 2002 р.
6. Кивалов С.В., Музиченко П.П., Кпестовская Н.Н., Крижановский А.Ф. Основы правоведения Украины: учебное пособие. Изд. 3-е. – Харьков: Одиссей 2003 р.
7. Правознавство: підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, СІ. Шимон та ін.; За заг.ред. В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко. – К.: КНЕУ, 2003.
8. Правознавство: навчальний посібник / За ред. проф. П.Ф. Пилипенка // Львів: “Новий Світ – 2000”, 2003 р.
9. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М. І. Бажанов , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова , В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — 2-е вид., перероб. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 480 с.

№ 7 Семінарське заняття та самостійна робота за темами

Тема 8. Предмет і система адміністративного права

Тема 9. Адміністративно-правові норми та відносини

ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

1. Історичний аспект становлення і розвитку адміністративного права.
2. Поняття адміністративного права. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.
3. Поняття і сутність предмету адміністративного права.
4. Метод адміністративного права.
5. Співвідношення адміністративного права і адміністративного законодавства.
6. Роль і значення адміністративного права в умовах побудови демократичної, правової, соціальної держави Україна.
7. Яким чином в адміністративно-правових відносинах проявляються особливості предмета і метода адміністративного права?
8. На підставі яких критеріїв можна поділити адміністративно-правові відносини на різні види?
9. Які адміністративно-правові відносини належать до вертикальних і горизонтальних? Чи можна додатково виділити договірні відносини?

10. Яким є механізм виникнення адміністративних правовідносин?

11. За якими критеріями можна поділити юридичні факти в адміністративному праві?

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Поняття та особливості адміністративно-правових відносин.

2. Структура адміністративно-правових відносин.

3. Види адміністративно-правових відносин.

4. Юридичні факти як підстави виникнення, зміни і припинення адміністративно-правових відносин.

5. Класифікація адміністративно-правових відносин в залежності від сфери їх виникнення.

6. Поняття та особливості юридичних фактів як підстави виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин.

7. Способи класифікації юридичних фактів (за правовими наслідками, за формою прояву, за способом викладення в нормах адміністративного права, за роллю в фактичному складі, за відношенням до волі людини).

Завдання на порівняння:

адміністративне право і кримінальне право;

адміністративне право і конституційне право;

адміністративне право і цивільне право;

адміністративне право і трудове право;

адміністративне право і фінансове право;

закони і укази Президента України;

укази і розпорядження Президента України;

постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України;

законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти;

систематизація і кодифікація адміністративного законодавства;

матеріальні і процесуальні адміністративно-правові норми;

регулятивні і правоохоронні адміністративно-правові норми;

заборонні і дозвільні адміністративно-правові норми; виконання і використання адміністративно-правових норм;

додержання і застосування адміністративно-правових норм;

гіпотеза і диспозиція адміністративно-правової норми;

диспозиція і санкція адміністративно-правової норми;

дії та події як юридичні факти, що породжують, змінюють або припиняють адміністративно-правові відносини.

ПРОДОВЖИТИ ДУМКУ:

Адміністративне право - це сукупність правових норм, які регулюють ...

Загальна частина адміністративного права об'єднує норми, які визначають (регулюють) ...

Джерела адміністративного права - це ...

За спрямованістю змісту адміністративно-правові норми поділяються на: ...

Кодекс адміністративного судочинства України був прийнятий ..., набрав чинності ...

За змістом адміністративно-правові норми поділяються на: ...

Гіпотеза адміністративно-правової норми - це ...

Застосування адміністративно-правових норм - це ...

Для виникнення адміністративно-правових відносин потрібна наявність ...

Адміністративно-правові відносини традиційно складаються із ...

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Які відносини покликане врегулювати адміністративне право:

- А) майнові відносини та пов'язані з ними немайнові відносини;
- Б) відносини між роботодавцем та робітником;
- В) відносини, що визначають засади існування держави, гілок влади;
- Г) відносини, пов'язані із притягненням винної особи до кримінальної відповідальності;

Д) відносини у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадянського порядку

2. Адміністративне право слід вважати складовою:

- А) приватного права;
- Б) публічного права;
- В) приватного права з елементами публічного;
- Г) публічного права з елементами приватного;
- Д) взагалі немає правильної відповіді.

3. Які з ознак характеризують адміністративне право:

- А) це найстабільніша галузь;
- Б) це найдосконаліша галузь;
- В) це найоб'ємніша галузь;

Г) це наймобільніша галузь;

Д) це найскладніша галузь.

4. До джерел адміністративного права можна віднести:

А) Кримінальний кодекс України;

Б) Конституцію України;

В) укази та розпорядження Президента України;

Г) Кодекс адміністративного судочинства України;

Д) Господарсько-процесуальний кодекс України.

5. Для адміністративно-правових відносин обов'язковою наявністю є:

А) взаємної згоди сторін;

Б) владного суб'єкту;

В) неправомірного юридичного факту;

Г) кодифікованого акту, який би визначав засади їх виникнення;

6. Що із визначеного можна віднести до методів адміністративного права:

А) координацію;

Б) субординацію;

В) планування;

Г) контроль;

Д) прогнозування.

7. Для адміністративного законодавства є характерною:

А) повна кодифікація;

Б) роздільна кодифікація матеріально-правових та процесуальних норм;

В) відсутність жодного кодифікованого акту;

Г) часткова кодифікація.

Д) немає правильної відповіді.

8. Система адміністративного права включає:

А) Загальну та Спеціальну частини;

Б) Загальну та Особливу частини;

В) Загальну, Особливу та Спеціальну частини;

Г) Особливу та Спеціальну частини.

Д) немає правильної відповіді.

9. Як можна визначити місце адміністративного права в системі національного права:

А) воно є підгалуззю права;

Б) воно є інститутом права;

В) воно є самостійною галуззю права;

Г) взагалі не входить до системи національного права;

Д) займає особливе місце.

10. Норми, які визначають засади адміністративної відповідальності, входять до системи адміністративного права як складова:

А) Загальної частини;

Б) Особливої частини;

В) Спеціальної частини;

Г) взагалі не входять до системи адміністративного права;

Д) займають своє особливе місце.

11. За способом регулювання адміністративно-правові відносини поділяються на:

А) функціональні та територіальні;

Б) майнові та немайнові;

В) субординації та координації;

Г) матеріальні та процесуальні;

Д) регулятивні та правоохоронні;

12. Для адміністративно-правових відносин обов'язковою є наявність:

А) взаємної згоди сторін;

Б) рівності сторін;

В) владного суб'єкта;

Г) правомірного юридичного факту;

Д) кодифікованого акта.

13. За майновою належністю адміністративно-правові відносини поділяються на:

А) у сферах загального, галузевого, міжгалузевого управління;

Б) майнові та немайнові;

В) субординації та координації;

Г) що захищаються у судовому порядку та що захищаються в адміністративному порядку;

Д) зовнішні та внутрішні.

14. За характером взаємодії суб'єктів адміністративно-правові відносини поділяються на:

А) у сферах загального, галузевого, міжгалузевого управління;

Б) у галузі економіки, адміністративно-політичній та соціально-культурній галузях;

В) субординації та координації;

Г) що захищаються у судовому порядку та що захищаються адміністративному порядку;

Д) зовнішні та внутрішні.

15. За наслідками, що настали юридичні факти поділяються на:

А) правоутворюючі, правозмінюючі, правоприпиняючі;

Б) дії та події;

В) суб'єкти та об'єкти;

Г) норми права та правові відносини;

Д) правильної відповіді не має.

16. Адміністративно-правові відносини традиційно складаються із:

А) норм права та норм поведінки;

Б) юридичних фактів;

В) суб'єктів, об'єктів та змісту;

Г) правомірних та неправомірних дій;

Д) окремих юридичних подій.

17. Адміністративне право регулює відносини:

А) екологічні;

Б) фінансові;

В) управлінські;

Г) сімейні;

Д) трудові.

18. За функціональним призначенням адміністративно-правові відносини поділяються на:

А) регулятивні та правоохоронні;

Б) матеріальні та процесуальні;

В) зовнішні та внутрішні;

Г) функціональні та територіальні;

Д) майнові та немайнові.

19. За адміністративно-правовим статусом суб'єктів адміністративно-правові відносини поділяються на:

А) між вищестоящими і нижчими суб'єктами та між непідпорядкованими суб'єктами управління;

Б) між органами виконавчої влади і підпорядкованими підприємствами, установами, організаціями;

В) між органами виконавчої влади і непідпорядкованими підприємствами, установами, організаціями;

Г) між органами виконавчої влади і структурами місцевого самоврядування;

Д) між органами виконавчої влади і об'єднаннями громадян;

Е) між органами виконавчої влади і громадянами;

Є) усе перераховане у п. А-В.

20. За галузевою належністю адміністративно-правові відносини поділяються на:

А) регулятивні та правоохоронні;

Б) матеріальні та процесуальні;

В) зовнішні та внутрішні;

Г) функціональні та територіальні;

Д) майнові та немайнові.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Громадянин К. звернувся до відділу соціального забезпечення із заявою про призначення пенсії; громадянин Н. оскаржив до суду накладене на нього адміністративне стягнення; громадянка В. звернулася до прокуратури із скаргою на несвоєчасну виплату заробітної плати; громадянин А. звернувся до директора підприємства із заявою про звільнення за власним бажанням.

Які правовідносини виникли у вищезазначених випадках? Надайте їх характеристику.

Завдання 2. Громадянин К. звернувся до органів внутрішніх справ із проханням видати паспорт громадянина України; на громадянина С. було накладено штраф за безквитковий проїзд у громадському транспорті; Міністерство юстиції України зареєструвало політичну партію; на підприємстві працівниками податкової служби було проведено позапланову податкову перевірку.

Чи регулюються дані суспільні відносини нормами адміністративного права? Обґрунтуйте відповідь. Проаналізуйте вид та структуру даних адміністративно-правових відносин.

Завдання 3. Даючи характеристику адміністративно-правовим відносинам, в курсовій роботі студент написав, що однією із сторін даних відносин завжди виступає орган виконавчої влади або його представник. На думку студента, адміністративно-правові відносини завжди виникають за ініціативою органа виконавчої влади і носять вертикальний характер. Чи правильним є міркування студента ?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст.141.
2. Концепція адміністративної реформи в Україні. – К., 1998.
3. Авер'янов В.Б. Адміністративна реформа і правова наука // Парво України. – 2002. - №3.
4. Авер'янов В. Питання методології сучасної адміністративно-правової доктрини України (аналітичний огляд цікавого і корисного дослідження) // Право України.-2005.- №1.с.26-29.
5. Авер'янов В. Предмет адміністративного права: нова доктринальна оцінка // Право України. – 2004. - №10.
6. Авер'янов В.Б. Реформування українського адміністративного права: черговий етап // Право України. – 2000.- №7. – С.6-8.
7. Дьомін О. Роль адміністративної реформи у державотворенні на сучасному етапі // Право України. – 2003. - №5.
8. Князев С.Д. Современные принципы административного права России: понятия, значения, виды // Государство и право. – 2003.- №2.
9. Кубко Є. Про предмет адміністративного права // Право України. – 2000. – №5.
10. Пахомов І. Адміністративна реформа: предмет реформування // Право України. – 2004. - №3.
11. Полешко А. Сучасний стан і перспективи реформування українського адміністративного права (з IV Національної науково-теоретичної конференції // Право України.-№ 7.-с. 15-24.
12. Тимошук В. Адміністративне право в контексті європейського вибору України (з міжнародної конференції) //Право України.- 2004. - №3.

№ 8 Семінарське заняття та самостійна робота за темами

Тема 10. Функції, форми та методи державного управління

Тема 11. Адміністративна відповідальність

ПЛАН СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

1. Поняття та ознаки акту органів виконавчої влади.
2. Види і функції актів.
3. Вимоги, що ставляться до правових актів органів виконавчої влади.
4. Порядок розробки, прийняття, опублікування та введення в дію актів органів виконавчої влади.

5. Поняття, особливості і види методів діяльності органів виконавчої влади.
6. Переконавання – один із основних методів діяльності органів виконавчої влади.
7. Адміністративний примус: поняття, особливості та види.
8. Характеристика заходів адміністративного примусу.
9. Поняття, особливості та принципи адміністративної відповідальності. Її місце в системі юридичної відповідальності.
10. Нормативна підстава адміністративної відповідальності. Адміністративний проступок як фактична підстава адміністративної відповідальності та його ознаки.
11. Склад адміністративного проступку. Об'єкт та об'єктивна сторона адміністративних проступків.
12. Суб'єкти та суб'єктивна сторона адміністративних проступків.
13. Адміністративні стягнення та їх види. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх за вчинення адміністративних проступків.
14. Накладення адміністративних стягнень.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Які фактори обумовлюють вибір тієї чи іншої форми державного управління.
2. Поясніть в чому полягає зв'язок форми управління з процедурою її реалізації.
3. Чому встановлення норм права (правотворчість) є специфічною формою діяльності органів виконавчої влади.
4. В чому виражається підзаконність актів органів виконавчої влади?
5. В чому відмінність між правовими актами управління та іншими правовими документами (довідками, актами ревізії, протоколами, доповідями записками)?
6. Чи може бути адміністративний акт законним, економічним, але недоцільним, і навпаки, недоцільним, але законним?
7. В чому відмінність між відміною акту та його анулюванням?
8. Від чого залежить вибір того чи іншого методу діяльності органів виконавчої влади?
9. В чому сутність методу переконання?
10. Що є підставою застосування заходів адміністративного примусу?
11. Чому адміністративно-запобіжні заходи можна вважати примусовими?

12. Які заходи адміністративного примусу застосовуються до юридичних осіб?

13. Назвіть принципи адміністративної відповідальності та розкрийте їх зміст.

14. У яких випадках можливе звільнення особи, яка скоїла адміністративне правопорушення від адміністративної відповідальності?

15. У чому особливість адміністративної відповідальності неповнолітніх, військовослужбовців, іноземців?

16. Вкажіть обставини, що виключають адміністративну відповідальність.

17. Які перспективи удосконалення та подальшої систематизації законодавства про адміністративну відповідальність.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Визначте основні властивості правових актів державного управління:

А) Юридичні акти державного управління є формою державного управління.

Б) Це волевиявлення органів державного управління.

В) Необхідність і своєчасність.

Г) Державний владний характер.

Д) Їх безстрокова дія.

2. До основних властивостей правових актів державного управління належать:

А) Приймаються винятково повноважними суб'єктами державної управлінської діяльності.

Б) Визначають правила належної поведінки у сфері державного управління.

В) Це одностороннє волевиявлення повноважного суб'єкта державного управління.

Г) Їх дія обмежена певним часом.

Д) Діють на певній території держави.

3. Особливостями методів державного управління є:

А) Реалізуються у процесі державного управління.

Б) Виражають керівний вплив на об'єкти управління.

В) У методах державного управління завжди містяться різні форми адміністративного примусу.

Г) Використовуються суб'єктами державного управління як засіб реалізації закріпленої за ними компетенції.

Д) У них завжди міститься керівна воля держави.

4. Методи державного управління застосовуються для того, щоб забезпечити:

А) Цілеспрямованість управлінської діяльності.

Б) Правомірність поведінки учасників управлінських відносин,

В) Функціонування і захист режиму, встановленого державою.

Г) Нормальні взаємовідносини усіх учасників управлінських відносин.

Д) Правильним є все наведене.

5. Критеріями класифікації правових актів державного управління є:

А) Юридична властивість.

Б) Межі дії.

В) Компетентність органів, які приймають такі акти.

Г) Положення органів, що видають такі акти, за ієрархією.

Д) Правильним є все наведене.

6. За межами дії правові акти державного управління поділяються на такі, що діють:

А) На всій території України без обмежень у часі.

Б) На всій території України протягом певного часу.

В) На частині території України протягом певного часу.

Г) На частині території України без обмежень у часі.

Д) Без обмежень в просторі і часі.

7. Чи відповідають дійсності наступні твердження:

А) Президент України видає укази і розпорядження.

Б) Кабінет Міністрів видає постанови і розпорядження.

В) Міністерства, держкомітети видають накази та інструкції.

Г) Державні адміністрації наділені правом приймати рішення.

8. До принципів державного управління можна віднести:

А) економічні, організаційні, адміністративні;

Б) загальні, організаційні принципи побудови органів виконавчої влади й функціонування відповідних органів;

В) загальнотеоретичні, політичні, соціальні;

Г) правові та неправові.

9. До функцій державного управління слід віднести:

Л) контроль;

- Б) прогнозування;
- В) роботу з кадрами;
- Г) єдиноначальність;
- Д) координацію.

10. Контроль можна віднести до:

- А) форм державного управління;
- Б) методів державного управління;
- В) актів державного управління;
- Г) принципів державного управління.

11. При оголошенні надзвичайного стану у зв'язку з ситуаціями техногенного характеру державні органи можуть вживати таких заходів:

- А) Тимчасово або безповоротно евакуювати людей з місць, небезпечних для проживання;
- Б) Встановлювати карантин та проводити інші обов'язкові санітарні та протиепідемічні заходи;
- В) Запроваджувати особливий порядок розподілу продуктів харчування і предметів першої необхідності;
- Г) Усувати від роботи на період НС, в разі неналежного виконання їхніх обов'язків, керівників державних підприємств, установ та організацій.

До яких видів яких видів адміністративно-правового примусу належать ці заходи?

12. Випишіть із нормативно-правових актів приклади наступних заходів адміністративного примусу:

- а) примусове обстеження;
- б) примусове вилучення;
- в) призупинення діяльності;
- г) примусовий огляд;
- д) адміністративне обмеження.

13. До якої групи заходів адміністративного примусу слід віднести адміністративне затримання:

- А) заходів адміністративного попередження (запобігання);
- Б) заходів адміністративного припинення;
- В) адміністративних стягнень

14. Які заходи прийнято вважати екстраординарними:

- А) заходи адміністративного попередження (запобігання);
- Б) заходи адміністративного припинення загального призначення;
- В) заходи адміністративного припинення спеціального призначення.

15. До заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення слід віднести:

- А) адміністративний арешт;
- Б) адміністративне затримання;
- В) перевірку документів;
- Г) огляд речей;
- Д) особистий огляд.

16. Особливістю заходів адміністративного попередження (запобігання)

- А) припиняючий характер;
- Б) судовий порядок застосування;
- В) профілактичний характер;
- Г) застосування як за умови наявності, так і відсутності протиправного діяння;
- Д) каральний вплив.

17. До якого визначення можна віднести: «визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів задля попередження, виявлення протиправних діянь, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій - це ...».

- А) заходи адміністративного примусу;
- Б) заходи адміністративного попередження (запобігання);
- В) заходи адміністративного припинення;
- Г) адміністративні стягнення.

18. Для якого виду державно-правового примусу є характерною відсутність службового підпорядкування між суб'єктом застосування та особою, щодо якої здійснюється застосування:

- А) дисциплінарного;
- Б) кримінального;
- В) адміністративного;
- Г) цивільно-правового.

19. До заходів адміністративного попередження (запобігання) належать:

- А) перевірка документів;
- Б) опечатування приміщень, виробничих споруд;
- В) адміністративний арешт;

Г) адміністративне затримання;

Д) попередження.

20. Ознаками адміністративного примусу є:

А) застосовується виключно у позасудовому порядку;

Б) може застосовуватися як за умови наявності, так і відсутності протиправного діяння;

В) передбачає відсутність службового підпорядкування між суб'єктом застосування та особою, щодо якої здійснюється застосування;

Г) застосовується виключно щодо фізичних осіб;

Д) передбачає попередження та локалізацію наслідків надзвичайних ситуацій.

21. Суб'єктами застосування заходів адміністративного примусу є:

А) судді;

В) Голова Верховної Ради України;

В) посадові особи органів внутрішніх справ;

Г) особа, що має право прийому на роботу;

Д) посадові особи державних інспекцій.

22. Для процедури застосування адміністративного примусу є характерним:

А) детальна регламентація засад застосування в одному кодифікованому нормативному акті;

Б) розпорошеність нормативних засад у різних нормативно-правових актах;

В) економність;

Г) сплата державного мита;

Д) надмірне документальне оформлення.

23. Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли віку:

А) 12 років;

Г) 16 років;

Б) 14 років;

Д) 18 років;

В) 15 років;

24. Яка з наведених обставин не виключає адміністративну відповідальність:

А) Неосудність особи, яка вчинила протиправне діяння;

Б) Похилий вік особи яка вчинила протиправне діяння;

В) Вчинення правопорушення в стані крайньої необхідності;

Г) Вчинення правопорушення в стані необхідної оборони;

Д) Відсутність події і складу адміністративного правопорушення.

25. До органів, які наділені правом встановлення адміністративної відповідальності відносяться:

- А) Конституційний Суд
- Б) Прокуратура.
- В) Адміністративні комісії;
- Г) Органи внутрішніх справ;
- Д) Верховна Рада України;

26. Не є звільненням від адміністративної відповідальності:

- А) Передача матеріалів прокурору, органу попереднього слідства або дізнання;
- Б) Передача матеріалів на розгляд трудового колективу;
- В) Передача матеріалів на розгляд громадської організації;
- Д) Оголошення усного зауваження.

27. В якому із зазначених визначень є помилка?

А) Фактичною підставою для настання адміністративної відповідальності, виступає адміністративне правопорушення (проступок).

Б) Суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути осудні фізичні особи, що досягли 16 років, службові і посадові особи;

В) У гіпотезі описуються конкретні правила поведінки особи, які охороняються державою і за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність;

Г) юридичною підставою адміністративної відповідальності є наявність в діях особи юридичного складу правопорушення - суб'єкту, суб'єктивної сторони, об'єкту, об'єктивної сторони;

Д) до обставин, що звільняють від адміністративної відповідальності або надають таку можливість відноситься передача матеріалів на розгляд товариського суду, громадської організації або трудового колективу;

28. Які із зазначених визначень є правильними?

А) Винність проступку - це заборона дій, яка передбачена конкретною адміністративною нормою;

Б) Предмет проступку, якщо його названо в конкретних нормах КпАП, виступає обов'язковою ознакою їх об'єкта, відсутність якої свідчить про відсутність юридичного складу проступку;

В) Об'єктивна сторона адміністративного проступку - це сукупність зовнішніх ознак проступку, які визначають акт зовнішньої поведінки правопорушника.

Г) Суб'єкти бувають трьох видів(індивідуальні, загальні та спеціальні).

Д) Неосудність - це здатність особи усвідомлювати свої дії або керувати ними, а значить, і нести за них відповідальність.

29. Максимальний строк, на який застосовується позбавлення спеціального права, становить:

А) 3 роки;

Г) 6 місяців;

Б) 12 місяців;

Д) 5 років.

В) 2 роки;

30. Виправні роботи застосовуються на:

А) Строк до 3-х місяців з відрахуванням до 20% заробітку;

Б) Сірок до 2-х місяців з відрахуванням до 20% заробітку;

В) Строк до 4-х місяців з відрахуванням до 10% заробітку;

Г) Сірок до 6 ти місяців з відрахуванням до 10% заробітку;

Д) Сірок до 6-ти місяців з відрахуванням до 20% заробітку;

31. Адміністративне стягнення може бути накладено:

А) Не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення;

Б) Протягом 10 днів з дня винесення постанови в справі про адміністративне правопорушення;

В) Не пізніш як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття;

Г) Протягом 2-х місяців з дня винесення постанови в справі про адміністративне правопорушення;

Д) Протягом 15 днів з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи;

32. Який із наведених органів (посадових осіб) не має права розглядати справи про адміністративні правопорушення:

А) Адміністративна комісія;

Б) Виконком сільської або селищної ради.

В) Дільничний інспектор;

Г) Районні (міські) суди;

Д) Прокурор району;

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Розпорядженням Голови Самбірської районної державної адміністрації від 10.12.2003 р. спеціаліста І-ї категорії відділу містобудування і

архітектури було переведено на посаду начальника відділу житлово-комунального господарства райдержадміністрації.

Дайте правову оцінку даної ситуації. Визначте порядок скасування адміністративних актів.

Завдання 2. Розпорядженням Голови Городоцької районної державної адміністрації було виділено кошти на утримання футбольної команди за рахунок коштів, передбачених в районному бюджеті по програмі “Селекція в тваринництві”.

Визначте, чи законним є даний акт.

Завдання 3. Голова Бродівської районної державної адміністрації видав розпорядження «Про організацію роботи 8 березня», де передбачалось, що компенсацію за роботу 8 березня слід провести, приєднавши їх до чергових щорічних відпусток.

Чи правомірним є розпорядження голови райдержадміністрації?

Завдання 4. Сержант міліції Хом’юк і позаштатний працівник міліції Чорній затримали небезпечного злочинця, який чинив їм опір з використанням холодної зброї. При затриманні працівники міліції не постраждали.

Які заходи заохочення можуть бути вжиті до цих працівників?

Завдання 5. Під час затримання громадян Б. та Н., які перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння на центральній вулиці міста, голосно та нецензурно висловлювалися, давали непристойні оцінки іншими громадянам, що знаходились на вулиці, працівники міліції застосували щодо гр. Б. наручники та вдарили гумовою палицею по голові.

Надайте оцінку правомірності дій працівників міліції.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст.141.

2. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №24. - Ст.170. (зі змінами).

3. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999р. // Урядовий кур’єр. -15 травня 1999р.(зі змінами)

4. Закон України “Про джерела фінансування органів державної влади” від 30 червня 1999. // Урядовий кур’єр. – 1999. – 4 вересня.

5. Закон України “Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим” від 2 березня 2000 р.//Урядовий кур’єр – 2000 - 26 квітня.

6. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України, затв. Указом Президента України від 12 березня 1996р. // Урядовий кур'єр. – 1996.
7. Указ Президента України “Про склад Кабінету Міністрів України” у редакції від 19 грудня 2005р. // Урядовий кур'єр. – 24 січня 2006р. №13.
8. Указ Президента України “Про внесення змін до схеми організації та взаємодії центральних органів виконавчої влади від 19 грудня 2005р.” від 19 грудня 2005р. // Урядовий кур'єр. – 24 січня 2006р. №13.
9. Указ Президента України “Про деякі заходи оптимізації керівництва в системі центральних органів виконавчої влади” від 26 травня 2003 р. // Урядовий кур'єр. – 28 травня 2003 р.
10. Указ Президента України “Про зміну кількісного складу керівництва у системі центральних органів виконавчої влади” від 10 березня 2005 р. // Урядовий кур'єр. – 16 березня 2005 р., №17.
11. Указ Президента України “Питання Секретаріату Президента України” від 4 листопада 2005 р. // Урядовий кур'єр. – 10 листопада 2005 р. №214.
12. Постанова Кабінету Міністрів України “Про урядові комітети” від 17 лютого 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – 3 березня. - №339, у редакції від 14 жовтня 2005р. №1020.
13. Авер'янов В.Б., Крупчан О.Д. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування. – Харків, 1998.
14. Авер'янов В. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог // Право України.-2003.-№9.
15. Авер'янов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі. //Право України.-2005.-№4-с.10.
16. Власенкова О. Правове регулювання діяльності місцевих державних адміністрацій // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 1999. - №3. – С.199- 204.
17. Битяк Ю.П. Кабінет Міністрів – уряд України // Урядовий кур'єр. – 2003 р. 25 квітня.
18. Головатенко В. Правові акти Президента України: юридична природа, статус, функції // Право України.-2004.-№3.
19. Кампо В. Дві системи місцевої влади: взаємодія, а не протистояння // Місцеве самоврядування. – 1998. - №1-2.
20. Кафарський В. Правові засади функціонування Кабінету Міністрів України // Право України.- 2006. - №6. – С.8-13.

ІІІ. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративне право України: Навчальний посібник/ За заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевської. – К.: Істина, 2007. – 216с.
2. Адміністративне право України: Підручник/ Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544с.
3. Адміністративна юстиція. Адміністративне судочинство: Навчальний посібник/ За заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевської. – К.: Істина, 2007. – 152с.
4. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник/ За заг.ред.доц. А.Т. Комзюка. – Харків: Ун-т внутр.справ, 2001. – 112с.
5. Адміністративна відповідальність (загальні положення та правопорушення у сфері обігу наркотиків): Навчальний посібник / За заг.ред. д-ра юрид. наук., проф. І.П. Голосніченка. – К.: КІВС, 2003. – 112с.
6. Административное право Украины: Учебник/ Под общ.ред. С.В. Кивалова. – Х.: «Одиссей», 2004. – 880с.
7. Адміністративне право України в схемах: Загальна частина: Навчальний посібник/ Ю.П. Бияк, В.В. Зуй, В.М. Гаращук та ін. – Х.: «Одиссей», 2005. – 128с.
8. Бачинін В.А. Філософія права : Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.А. Бачинін, В.С. Журавський, М.І. Панов. - К. : Ін Юре, 2003. - 468 с.
9. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Адміністративна відповідальність: Навчальний посібник. – Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2001, – 142с.
10. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Проведення по виконанню постанов про накладання адміністративних стягнень: Навчальний посібник / За заг. ред. Петкова В.П. – Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2000, – 72с.
11. Виконавча влада і адміністративне право/ За заг.ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Видавничий Дім “Ін-Юре”, 2002. – 668с.
12. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні/ Художн. – оформ. О.А. Агєєв. – Харків: Фоліо, 2002. – 176с.
13. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – 384 с.
14. Єрофеєнко Л. В. Адміністративне право : навч.-метод. посіб. / Л. В. Єрофеєнко ; М-во науки і освіти, молоді та спорту України, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2013. - 172 с.
15. Єрофеєнко Л. В. Правознавство : навч.-метод. посіб. / Л. В. Єрофеєнко, В. М. Бережний ; ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2007. - 176 с.

16. Ефективна публічна адміністрація (довідник для міністрів) // Авторі-упорядники: І. Коліушко, В. Тимошук. – К., 2006. – 32с.
17. Кельман М.С. Загальна теорія держави та права : Підручник / Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. - Львів : Новий світ-2000, 2003. - 581 с.
18. Конституційне право України : Навч. посіб. для студ. вузів: Хрестоматія / Нац. юридична акад. України ім. Я. Мудрого ; Упоряд.: В.С. Журавський, Ю.М. Тодика. - К. : Ін Юре, 2004. - 882 с.
19. Конституційне право України : Підручник / М-во освіти і науки України ; За ред. Ю.М. Тодика, В.С. Журавського. - К. : Ін Юре, 2002. - 542 с.
20. Леонтьева Л. В. Правоведение : конспект лекцій / Л. В. Леонтьева ; М-во образования и науки, молодежи и спорта Украины, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2011. - 106 с.
21. Ответственность за нарушение трудового законодательства. Сыроватская Л. А. – М.: Юридическая литература, 1990. – 176 с.
22. Основи конституційного права України : конспект лекцій / О. Г. Остапенко, Я. Г. Гриньова, С. В. Селезень, Л. В. Леонтьєва ; М-во освіти і науки України, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2010. - 139 с.
23. Основи права України : Навч. посіб. для студ. вузів / [В.Я. Бурак, В.К. Грищук, О.В. Грищук та ін.] ; За ред. В.Л. Ортинського. - Львів : Оріяна-нова, 2005. - 366 с.
24. Основы правоведения. Учебное пособие / Под ред. С. В. Кивалова, М. Ф. Орзика.– Одесса: АстроПринт, 2000. – 336 с.
25. Право социального обеспечения в Украине. Учебник. Сирота И. М. – Харьков: Одиссей, 2003. – 384 с.
26. Правознавство в тестах і коментарях: навч.-метод. посіб. / С.М. Алфьоров, З.М. Будько, С.В. Ващенко та ін.; за ред. С.М. Алфьорова, С.В. Ващенко. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 352с.
27. Правознавство. Конспект лекцій / В.В. Сергієнко, Л.В. Єрофеєнко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 228с.
28. Правознавство. Модульний курс [Текст]: навч. посібник [для студ. неюрид. спец.] / В.В. Сергієнко, О.В. Розгон, Л.В. Єрофеєнко. – Х.: Торсінг плюс, 2010. – 416с.
29. Правознавство. Навч. посібник / За ред. В. В. Копейчикова.– К.: Юрінком – Інтер, 2000. – 860 с.
30. Правознавство : Підручник / За ред. В.В. Копейчикова, А.М. Колодія. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 752 с.

31. Правознавство : Підручник / За ред. М. Настюка. - 2-ге вид. - Львів : Світ. Вид-во Львів. ун-та, 1995. - 272 с.
32. Селиванов А.О. Адміністративний процес в Україні: реальність і перспективи розвитку правових доктрин: Наукове видання. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2000. – 68с.
33. Теорія держави і права : підручник : академ. курс / [О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін.]. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 688 с.
34. Трудовое право: в вопросах и ответах. Учеб.-справ. Пособие. Гончарова Г. С., Жернаков В. В., Прилипко С. Н. – Х.: Одиссей, 2000. – 728 с.
35. Трудове право України. Підручник / За ред. Н. Б. Болотіної, Г. І. Чанишевої.– К.: ТОВ “Знання”, 2001. – 340 с.
36. Трудове право України. Підручник. Видання друге, стереотипне. Прокопенко В. І. – Харків: Консул, 2000. – 389 с.
37. Француз А.Й. Складні адміністративні системи: організаційно- правові засади управління. – Рівне, 2001. – 173 с.
38. Харитонова О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) / Одеська національна юридична академія. – О.: Юридична література, 2004. – 328с.
39. Цивільний кодекс України : За станом на 1 січ. 2004 р. - Х. : Одиссей, 2004. - 408 с.
40. Цивільне право України : Академ. курс: У 2-х т.: Підручник / За заг. ред. Я.М. Шевченко. - К. : Ін Юре, 2004. - 520 с
41. Цивільне право України : підручник : у 2-х кн. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. - 2-е вид., доп. і перероб. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 736 с.
42. Шляхтун П. П. Конституційне право України : слов. термінів / П. П. Шляхтун. - К. : Либідь, 2005. - 568 с.
43. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст.141.
44. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково- практичний коментар/ За ред. С.В.Ківалова, О.І.Харитонової/ Ківалов С.В., Харитонова О.І., Пасенюк О.М., Аракелян М.Р. та ін. – Х.: ТОВ „Одіссей”, 2005. – 552с.
45. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: Атіка, 2002. – 189с.
46. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар/ Р.О.Калюжний, А.Т.Комзюк, О.О.Погрібний та ін. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 781с.

47. Кодекс Украины об административных правонарушениях: Научно-практический комментарий. Издание четвертое. – Харьков: ООО “Одиссей”, 2003. – 880с.
48. Гражданский кодекс Украины: Комментарий.– Харьков: Одиссей, 2004. – 832 с.
49. Гражданский процессуальный кодекс Украины.– Харьков: Одиссей, 2004.– 224 с.
50. Кодекс законов о труде Украины: научно-практический комментарий. – Харьков: Одиссей, 2003.– 864 с.
51. Семейный кодекс Украины. – Харьков: Одиссей, 2004.– 110 с.
52. Уголовный кодекс Украины. Комментарий. – Харьков: Одиссей, 2002.– 960 с.
53. Научно - практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Украины.– Харьков: Арсис, 2002.– 576 с.
54. Научно - практический комментарий к законодательству Украины о труде. Стычинский Б. С., Зуб И. В., Ротань В. Г. — К.; Севастополь: Институт юридических исследований, 2001. — 1024 с.
55. Розгляд судами справ у спорах, що виникають з трудових правовідносин (окремі питання). Чанишева Г. І., Фадєєнко А. Ф. // Право України. – 1998. – № 8. – С. 58 – 63.
56. Розгляд колективних трудових спорів (конфліктів). Ярецько А. // Право України, 1998. – № 8. – С. 101.
57. [http //rada.gov.ua](http://rada.gov.ua)
58. [http //www.kmu.gov.ua/mainestat](http://www.kmu.gov.ua/mainestat).
59. [http //www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)
60. [http //www.mlsp.gov.ua](http://www.mlsp.gov.ua)
61. [http //www.dkrp.gov.ua](http://www.dkrp.gov.ua)
62. [http //www.ukrdzi.com.ua](http://www.ukrdzi.com.ua)

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи та семінарських занять
з дисципліни

«Правознавство та адміністративне право»

Укладач: *Л.В. Єрофєєнко*

Відповідальна за випуск: *В.В. Маліков*

Редактор

Технічний редактор

Комп'ютерна верстка